

Petnaest godina na Pazinštini provodi se socijalni program „pomoć u kući“. Provoditelj programa je Gradskog društva Crvenog križa – Pazin. Uobičajeno bi bilo u predstavljanju tog, drugog po starosti, izvaninstitucionalnog oblika skrbi o starijima u Istri, navesti osnovne podatke o broju korisnika, njihovom sastavu, zdravstvenoj anamnezi, o broju pružatelja socijalnih usluga, o vrsti socijalnih usluga, o kompleksnosti sufinanciranja ovog programa, od strane Istarske županije, Grada Pazina i osam susjednih općina na kojem se teritoriju odvija program, te matičnog Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike.

Bilo bi neophodno naglasiti, na primjer, da, premda čak šezdeset posto naših korisnika ulazi u program putem suglasnosti (uputnice) pazinskog i rovinjskog Hrvatskog zavoda za socijalni rad (bivšeg Centra za socijalnu skrb) što je pokazatelj da su im mjesečna primanja niža od 2.000,00 kn, te unatoč tom izrazitom siromaštvu, naši najzahtjevniji korisnici socijalnih usluga su zapravo nešto „imućniji“ invalidi, koji svi do jednoga imaju ukupne mjesečne prihode nešto više od „prihodovnog cenzusa“, odnosno 2.000 kuna, a potrebe za pomoći mnogo veće. Za pružanje usluge tim korisnicima s visokim invaliditetom od matičnog Ministarstva ne dobiva se nikakva naknada, odnosno prema kriterijima Ministarstva, te bi osobe morale same sebi plaćati socijalnu uslugu „pomoć u kući“, jer imaju primanja dostatna za „pristojan“ život, a uz to, moguće, dobivaju i doplatak za pomoć i njegu. Sve nedostatno za život dostojan življenja.

Srećom, naš program je sufinanciran iz više izvora, kako je spomenuto, izvora jedinica lokalne samouprave i Istarske županije, koji mu omogućuju veću sigurnost opstanka i hvale vrijednog besplatnog pružanja socijalne usluge i za korisnike koji prelaze taj „prihodovni cenzus“ koji se godinama nije povećavao, unatoč inflaciji i povećanim životnim troškovima.

No, međutim, ja ću u ovih desetak minuta, probati težište ovog malog izlaganja, usredotočiti prvenstveno na moje kolegice, gerontodomačice koje su meritum, odnosno ključni element ovog programa. Jer smatram, da na kraju svih analiza i statističkih podataka, svih pravilnika i Zakona o socijalnoj skrbi, gerontodomačica ostaje sama na „bojnom polju“, kako bi se vojnim rječnikom kazalo, „na prvoj crti bojišnice“, u samačkom domu našeg korisnika, licem u lice, tih sat – dva, pružanja socijalnih usluga. I tu joj ne može nitko pomoći - ni zakoni, ni pravilnici. Da li će se dogoditi onaj žuđeni, toliko potreban, za naše

korisnike ljekovit, a za gerontodomačice ispunjavajući i poticajan, zbiljski ljudski dodir, ovisi naravno najviše o njima samima.

Često se miješa posao njegovateljice u domu za starije i posao gerontodomačice u samačkom staračkom domaćinstvu. U dom za starije, nažalost, radi visokih cijena boravka, sve više dolaze starije osobe koje više doista ne mogu brinuti o sebi, odnosno polupokretne ili sve više, nepokretne osobe, koje ništa više ne mogu bez tuđe pomoći, pa niti obavljati osnovne fiziološke potrebe. Korisnici doma dobivaju kompletnu uslugu, kako bi im se kvaliteta života produžila ili moguće poboljšala.

Kod „pomoći u kući“ naši korisnici još su uvijek sposobni sami brinuti o sebi, te dobivaju oskudniju, vremenski puno kraću, ali nikako manje važnu, besplatnu socijalnu uslugu. Njih gerontodomačica, na tjednoj razini, posjećuje jednom do dva puta, u vremenskom intervalu od jednog do dva sata boraveći kod svakoga korisnika, uvijek u isto vrijeme i uvijek istoga dana.

Kakva je to usluga i čemu služi?

Tu se ponajprije radi o podršci, osloncu, logističkoj podršci - bio bih slobodan kazati, prvenstveno psihološke, emotivne naravi. Naravno, redovna dostava lijekova, živežnih namirnica, dopremanje drva u kuću korisnika zimi, čišćenje kuće, takozvane *generalke*, pomoć u održavanju osobne higijene ili košnja trave i piljenje drva, što je posao pomoćnog radnika, sve je to od iznimne važnosti, ali psihološka podrška gerontodomačice je presudna.

Između gerontodomačice i korisnika programa stvara se s vremenom poseban odnos, koji je ponekad važniji od onog obiteljskog. Gerontodomačica je energetski i informacijski netko tko povezuje vanjski svijet s tom usporenom, usamljeničkom svakodnevicom u samačkom domaćinstvu korisnika, gdje televizijski program postaje, nažalost, ravnopravni član samačke obitelji.

Odnos između gerontodomačice i korisnika ravnopravan je i blizak.

Važnost dolaska gerontodomačice u domaćinstvo korisnika, plastično mogu opisati jednom, više puta potvrđenom situacijom u kojoj relativno zapušteni korisnik, sklon alkoholu, dočekuje gerontodomačicu uredno obrijan, čist i trijezan. Ostale dane u tjednu ponovno se vraća svojim porocima, ali taj dan kada mu dolazi gerontodomačica, on je dočekuje uređen i čist.

Ili korisnik koji godinama zakida na sebi, što bi se na istarskom dijalektu kazalo eufemizmom da je „škrban“, dolaskom gerontodomačice, počinje sebe više voljeti i nagrađivati sebe nekim sitnicama koje ga vesele, na primjer novim papučama, tlakomjerom, termos bocom, novim ortopedskim cipelama prije

stjecanja prava za nove od HZZO-a ili, ponekada, doduše vrlo rijetko, besplatnim upisom u gradsku knjižnicu.

Dolaskom gerontodomačice u staračko samačko domaćinstvo, dešava se nekakav emotivan pomak, život korisnika odjednom prestaje biti tako crn i beščutan. Vraća se nada, ili možda tek život postaje smisleniji, usredotočen na dolazak gerontodomačice, glasnogovornice svega onog izvan doma korisnika, svega onoga što pršti životnom energijom i optimizmom.

Važnost odnosa „gerontodomačica – korisnik“ je obostrana. Taj se posao ne može na duže vrijeme samo odrađivati, jer je izrazito sugestivne, bliske i intimne prirode. Zbog toga gerontodomačica mora voljeti svoj posao, biti zadovoljna kada vidi napredak i izvjesno zadovoljstvo korisnika „na terenu“ kojega prati često i godinama.

Ali i korisnik mora biti spreman na odnos s gerontodomačicom. Jer on ne dobiva jednokratnu socijalnu pomoć u novcu, u robi, u materijalnom smislu, već kako bi primio našu socijalnu uslugu koja mu je psihološka i logistička podrška u narednim godinama, mora nekoga stranoga pustiti u svoju kuću, u svoj dom. Njegov dom je često neugledan, prljav, skučen, odnosno zapušten, i ponekad je to najteži korak - pustiti gerontodomačicu u svoj životni prostor, predati joj sve svoje slabosti i loše životne uvijete, sve svoje bolesti, siromaštvo, za koje korisnik dobro zna da je poražavajuće.

Dinamika tih odnosa ponekad je brza, a ponekad spora i duga. Fluktuacija korisnika je velika, pa ipak, premda godišnje desetak korisnika izađe iz programa, radi smrti ili odlaska u dom za starije, nemali broj korisnika, godinama, uz pomoć socijalne usluge koju dobiva, uspijeva dugo samostalno egzistirati, odnosno biti neovisnima i autonomnima.

Permanentno sučeljavanje s kopnjenjem, posustajanjem, starenjem i na kraju umiranjem ili odlaskom u dom za starije, korisnika kojega gerontodomačica posjećuje, često godinama, stavlja gerontodomačicu u iznimno stresnu poziciju, nedovoljno akcentiranu u programu, poziciju kojoj se mora, na neki način, oduprijeti, noseći se s vlastitim emocijama i empatijom, odnosno, gubitkom bliske i drage osobe.

Radenko Vadanjel

(Voditelj programa „pomoć u kući“ GDCK – Pazin)